

REZOLUCJA
KOMISJI ds. Problemów Bioelektromagnetycznych
Polskiego Towarzystwa Badań Radiacyjnych im. M. Skłodowskiej-Curie
w sprawie
DOPUSZCZALNYCH NARAŻEŃ LUDNOŚCI
NA POLE ELEKTROMAGNETYCZNE

My, niżej podpisani członkowie Komisji ds. Problemów Bioelektromagnetycznych Polskiego Towarzystwa Badań Radiacyjnych (PTBR) im. Marii Skłodowskiej-Curie, po wnikliwej analizie dostępnych danych na temat biologicznego, a przede wszystkim zdrowotnego, działania pola elektromagnetycznego (EM), stwierdzamy co następuje:

Rozwój technologii elektronicznych, upowszechnienie systemów telefonii komórkowej i coraz większe zapotrzebowania na energię elektryczną w środowisku i gospodarstwie domowym spowodowały istotny wzrost ekspozycji ludności na pole EM różnych częstotliwości. Oddziaływanie biologiczne i ryzyko zdrowotne pola EM jest od wielu lat przedmiotem specjalistycznych badań doświadczalnych i epidemiologicznych, ale opinie ekspertów na temat skutków wieloletniego narażenia na to pole są nadal bardzo zróżnicowane. Szczególnie dużo rozbieżności i emocji, a także obaw niektórych grup społecznych, budzą zagrożenia stanu zdrowia spowodowane ekspozycją na pole EM o intensywnościach występujących obecnie w środowisku i miejscach zamieszkania ludności oraz w trakcie użytkowania sprzętu elektronicznego (np. telefonów komórkowych) i urządzeń zasilanych energią elektryczną. Opracowania specjalistyczne opublikowane w latach 2007-2008 przedstawiają bardzo odmienne opinie na temat ryzyka zdrowotnego ekspozycji na pole EM o intensywnościach występujących obecnie w środowisku, od braku jakichkolwiek zagrożeń (raport międzynarodowej komisji ekspertów Unii Europejskiej SCENIHR) do możliwości zwiększonej zachorowalności na różne zespoły chorobowe w wyniku narażenia na pole EM o wartościach poniżej dopuszczalnych norm obowiązujących w USA i krajach UE (raport międzynarodowej grupy specjalistów Bio-Initiative).

Ostatnio pojawia się coraz więcej rezolucji, apele i postulatów różnych grup specjalistów i inicjatyw obywatelskich w wielu krajach (np. rezolucja z Benevento i Wenecji, raport Bio-Initiative). Rezolucje te wskazują na znaczące ryzyko zdrowotne pola EM i postulują pilną konieczność radykalnego obniżenia dopuszczalnych norm ekspozycji ludności, czasem do absurdalnie niskich poziomów. Powyższe apele i rezolucje znajdują również duży oddźwięk w Polsce i często są rozpowszechniane bez dokładnej znajomości zagadnienia.

W związku z powyższym, jako członkowie Komisji ds. Problemów Bioelektromagnetycznych Polskiego Towarzystwa Badań Radiacyjnych i specjaliści w zakresie bioelektromagnetyki, czujemy się w obowiązku przedstawić swoje stanowisko w zakresie zagrożenia zdrowia ze strony pola EM.

Jest prawdą, że badania doświadczalne i epidemiologiczne wskazują na możliwość wystąpienia różnych efektów biologicznych, a nawet na obniżenie stanu zdrowia w warunkach ekspozycji na pole EM o intensywnościach niższych od tych, które wywołują tzw. efekty swoiste (przegrzanie tkanek lub indukcję prądów odczuwalnych), ale zjawiska takie obserwuje się zwykle po ekspozycji w polu o natężeniach znacznie wyższych od tych, które spotyka się w środowisku i miejscach przebywania ludności (w tym w mieszkaniach). Jedynym wyjątkiem jest pole magnetyczne 50 Hz, gdzie skutki zdrowotne można wiązać z natężeniami, które występują w niektórych mieszkaniach i miejscach przebywania ludzi.

Pragniemy podkreślić, że wspomniane wcześniej rezolucje, apele i postulaty różnych grup specjalistów i inicjatyw obywatelskich odnoszą się do dopuszczalnych norm ekspozycji ludności na pole EM, które obowiązują w USA i niektórych krajach UE, a są znacznie wyższe od norm obowiązujących w Polsce. Jedynym wyjątkiem jest znowu pole elektryczne i magnetyczne 50 Hz, gdzie normy obowiązujące w Polsce i innych krajach są zbliżone.

Zwracamy jednak uwagę na fakt, że:

- a. doniesienia na temat skutków zdrowotnych pola magnetycznego 50 Hz są sprzeczne. Od kilku lat pole to zaliczane jest do grupy przypuszczalnych czynników rakotwórczych (grupa 2B kancerogenów wg klasyfikacji IARC), ale trzeba pamiętać, że grupa ta obejmuje czynniki, dla których istnieje jedynie ograniczony dowód epidemiologiczny, a brak jest dowodów doświadczalnych, czyli nie ma pewności, że są to w ogóle czynniki rakotwórcze;

- b. zwiększenie ryzyka zachorowania na białaczkę dzieci przebywających długotrwale w polu magnetycznym 50 Hz o indukcji przekraczającej 0,4 μ T (ponad 0,3 A/m) jest na poziomie „ryzyka akceptowalnego” według powszechnie obowiązujących kryteriów;
- c. gwałtowne i bardzo znaczne obniżenie normatywu dla ekspozycji populacji generalnej na pole magnetyczne 50 Hz, spowodować może znaczne koszty finansowe i społeczne związane z koniecznością poważnych zmian w systemie przesyłania i rozdziału energii elektrycznej, a także z wycofaniem z eksploatacji wielu lokali mieszkalnych.

W związku z powyższym, ale biorąc też pod uwagę fakt, że doniesienia o skutkach zdrowotnych długotrwałej ekspozycji na pole magnetyczne 50 Hz (w miejscach stałego przebywania ludności) poparte są autorytetem wielu wybitnych światowych autorytetów w dziedzinie bioelektromagnetyzmu, uważamy, że konieczne jest pilne podjęcie pod auspicjami Ministerstwa Środowiska i Ministerstwa Zdrowia prac nad ustaleniem w Polsce nowego normatywu dla ekspozycji ludności przy uwzględnieniu zasady ALARA (tak nisko jak to jest racjonalnie dopuszczalne). Prace te powinny być prowadzone przy udziale przedstawicieli środowiska bioelektromagnetyków, metrologów, lekarzy oraz specjalistów związanych z przesyłem i wykorzystaniem energii elektrycznej (delegowanych przez towarzystwa i ośrodki naukowe). Zwracamy uwagę, że zasada ALARA jest powszechnie zalecana i już stosowana, np. w przepisach szwajcarskich czy włoskich dotyczących normowania pola EM, jako racjonalny, zadowalający wszystkie strony, kompromis między potrzebami, kosztami i poziomem ryzyka wynikającym z wprowadzenia normatywu. Zdaniem członków Komisji, najwyższe dopuszczalne natężenie pola magnetycznego 50 Hz może pozostać na dotychczasowym poziomie 60 A/m (przy czym średnie dobowe natężenie można ustalić na poziomie 20 A/m). Jednakże uważamy, że w miejscach stałego przebywania ludności i na terenach objętych i/lub przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową należy rozważyć ustalenie niższego normatywu, zgodnie ze wspomnianą zasadą ALARA.

Warszawa, 14 maja 2009 r.

Podpisali:

Dr Halina Aniolczyk - Instytut Medycyny Pracy w Łodzi, Pracownia Zagrożeń Elektromagnetycznych
Dr inż. Paweł Bienkowski – Politechnika Wrocławska, Pracownia Ochrony Środowiska Elektromagnetycznego
Dr hab. n. med. Grzegorz Cieślak - Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Oddział Kliniczny Chorób Wewnętrznych, Angiologii i Medycyny Fizykalnej Katedry Chorób Wewnętrznych w Bytomiu
Dr inż. Jarosław Kieliszek - Pracownia Metrologii Promieniowania Elektromagnetycznego, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii
Prof. dr hab. inż. Andrzej Krawczyk – Centralny Instytut Ochrony Pracy PIB, Zakład Bioelektromagnetyzmu
Dr hab. inż. Roman Kubacki, prof. WAT – Wojskowa Akademia Techniczna, Wydział Elektroniki
Dr Krzysztof Pachocki - Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego, Państwowy Zakład Higieny, Zakład Ochrony Radiologicznej
Dr Małgorzata Rochalska - Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Wydział Rolnictwa i Biologii, Katedra Fizjologii Roślin
Mgr inż. Stefan Różycki - Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji
Prof. dr hab. n. med. Aleksander Sieroń – Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Oddział Kliniczny Chorób Wewnętrznych, Angiologii i Medycyny Fizykalnej Katedry Chorób Wewnętrznych w Bytomiu
Dr Elżbieta Sobiczewska - Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, Pracownia Biologicznego Oddziaływania Pól Elektromagnetycznych
Dr hab. n. med. Wanda Stankiewicz - Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, Zakład Ochrony Mikrofalowej
Prof. dr hab. n. med. Stanisław Szmigielski - Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, Zakład Ochrony Mikrofalowej
Prof. dr hab. inż. Hubert Trzaska - Politechnika Wrocławska, Pracownia Ochrony Środowiska Elektromagnetycznego
Dr hab. n. med. Marek Zmysłony – Instytut Medycyny Pracy w Łodzi, Pracownia Zagrożeń Elektromagnetycznych (przewodniczący Komisji ds. Problemów Bioelektromagnetycznych PTBR)
Dr n. med. Tomasz Zyss - Szpital Uniwersytecki Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Klinika Psychiatrii Dorosłych